

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Анжелика Спасова Велкова-Монова, дмн

Факултет по обществено здраве „Проф. д-р Цекомир Воденичаров, дмн“

Медицински университет – София

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

професионално направление: 7.1. Медицина

докторска програма: *„Палиативна медицина“*

Автор: д-р Ваня Христова Балева

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Катедра: „Специална хирургия“, Медицински факултет, МУ – Пловдив

Тема: *„Координираният мултидисциплинарен екип в палиативните грижи като основен път към подобряване качеството на живот на пациентите и техните близки“*

Научни ръководители: проф. д-р Иван Новаков, дмн,

проф. д-р Любима Деспотова-Толева, дм

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р-4379/30.07.2026 г. на Ректора на Медицински университет – Пловдив съм определена за външен член на научното жури по процедурата за защита на дисертационния труд на д-р Ваня Христова Балева за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ по докторска програма „Палиативна медицина“, професионално направление 7.1. Медицина и област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт. На първо заседание на Научното жури ми е възложено изготвянето на становище за дисертационния труд на д-р Балева.

Представените ми за оценка материали включват дисертационен труд, автореферат, автобиография и списък на научни публикации. Те дават възможност да се проследят замисълът, изпълнението и основните резултати от изследването.

Кратки биографични данни за докторанта

Д-р Ваня Балева завършва медицина в Медицински университет – Пловдив през 1992 г. Придобива специалности по хирургия и онкология, а впоследствие и по пластична, естетична и реконструктивна хирургия. Професионалният ѝ път започва като хирург в Общинската болница в Ивайловград. От 1998 г. работи в Комплексния онкологичен център – Пловдив като хирург и онколог. Има и опит в управлението на лечебни структури.

Продължителната ѝ работа с пациенти с онкологични заболявания придава задълбочен клиничен смисъл на избраната тема. Тя познава както медицинските потребности на болните, така и трудностите, пред които са изправени техните близки при продължителна грижа и напреднало заболяване.

Общи данни за дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 220 страници и съдържа 62 фигури и 11 таблици. Библиографията включва 179 литературни източника на латиница. Трудът е организиран в увод, три основни глави, посветени на теоретичните аспекти на палиативните грижи и екипната работа, методологията на емпиричното изследване и представянето и обсъждането на резултатите. Следват заключение, библиография и приложения.

Уводът съдържа раздел, описващ дизайна на проучването, по подобие на дисертационните трудове в западно-европейската академична школа и при дисертационните трудове в хуманитарните науки в нашата страна. Въпреки информативността на това допълнение във въведението, считам, че има значително и ненужно повторение със съдържанието на втора глава „Организация и методология на емпиричното изследване“.

Актуалност на темата

Популационното застаряване и нарастващият брой хора, живеещи с тежки хронични и онкологични заболявания, увеличават потребността от качествени палиативни грижи. В тази област качествената медицинска помощ не се изчерпва с контрол на болката и останалите симптоми. Пациентът има нужда от ясна информация, подкрепа при вземане на решения и съхраняване на своето достойнство. Близките също се нуждаят от внимание, защото често поемат значителна част от ежедневната грижа.

Необходимостта от оптимизиране и подобряване на палиативните грижи в нашата страна определят актуалността на дисертацията на д-р В. Балева. Изследването подчертава, че участието на специалисти с различна професионална подготовка е необходимо, но само по себе си не осигурява непрекъсната и съгласувана грижа. От значение са обменът на информация, ясните отговорности и общото разбиране за потребностите и предпочитанията на пациента.

Литературен обзор

Литературният обзор е представен върху 41 стр. от дисертационния труд. В него докторантката демонстрира отлично познаване на основните принципи на палиативната медицина и на развитието на мултидисциплинарния подход. Компетентно са разгледани концепцията за „тоталната болка“, качеството на живот, участието на семейството, комуникацията между специалистите и етичните въпроси в края на живота.

Докторантката не разглежда екипа като формален сбор от професии. В теоретичната рамка на мултидисциплинарния екип са открити координацията, споделянето на вземане на решения и приемствеността на грижата. Това позволява емпиричното изследване да се насочи към процесите, чрез които екипната работа може да придобие значение и ефективно да подпомогне пациента и неговите близки.

Методика на изследването

Методиката на научното изследване е комплексна, с добро планиране и използване на съвременни изследователски подходи и методи на анализ.

Целта на дисертационния труд е да оцени връзката между координираната работа на мултидисциплинарния екип и качеството на живот на пациентите и техните близки и въз основа на резултатите да предложи насоки за по-добра организация на палиативните грижи. Поставените задачи са в съответствие с тази цел и обхващат клиничните, психосоциалните и организационните измерения на проблема. Формулирани са 6

изследователски въпроси. Научната хипотеза е логична и адекватна на поставената теоретична рамка на дисертационния труд.

Емпиричното проучване е проведено в периода декември 2024 г. – март 2026 г. и обхваща общо 400 участници: 100 пациенти в палиативни грижи, 100 лица, които полагат грижи за тях, 100 медицински специалисти и 100 немедицински специалисти. Включването на тези групи е силна страна на методиката. То дава възможност да се съпоставят преживяването на грижата от пациента, натоварването на семейството и оценката на професионалистите за работата на екипа.

Използвани са *Palliative Care Outcome Scale* (POS), въпросникът за качество на живот на грижещите се лица *QOLTI-F* и авторски въпросник за екипната работа, комуникацията и координацията. Представени са описателни и аналитични статистически резултати, включително корелационни и регресионни анализи.

Приложените методологични подходи са подходящи за изследване на оценките и взаимовръзките между характеристиките на палиативната грижа. Използването основно на социологически и психометрични методи, обаче, изисква при интерпретиране на резултатите да се вземат предвид и възможните влияния на други фактори, освен координацията на екипа, върху качеството на живот на пациентите и техните близки.

Характеристика и оценка на резултатите

Резултатите от изследването представят мнението и оценките на различните участници в палиативната грижа. При пациентите се установяват положителни оценки за отделни аспекти на подкрепата, но също така продължаващи потребности, свързани с болка, тревожност и практически затруднения.

При грижещите се лица от семейството се открояват емоционалното натоварване, ограниченията в ежедневието и финансовият стрес. Тези данни показват защо качеството на палиативната грижа трябва да се оценява едновременно през състоянието на пациента и през положението на неговото семейство.

Анализите установяват положителни връзки между комуникацията, емоционалната подкрепа, контрола на симптомите и оцененото качество на живот. В представените резултати връзката между комуникацията и качеството на живот е сред най-изразените при пациентите и при техните близки. Това доказва, че начинът на предоставяне на информация и поддържане на контакт със семейството, е съществена част от самата грижа.

Интерес представляват и оценките на професионалистите за координацията, съвместното вземане на решения и яснотата на ролите. Те насочват към практически въпроси, които лечебните заведения могат да обсъждат и променят в организацията на работата си. Дисертацията придобива значима практическа стойност именно чрез свързването на резултатите с конкретни предложения, а не само чрез констатацията, че мултидисциплинарният подход е необходим.

Приноси и значимост на разработката

Приемам за основни научни приноси на работата изследването на многопластовите характеристики на качеството на живот на пациентите и техните семейства, както и съвместното изследване на различни гледни точки към палиативната грижа — на пациентите, на техните близки и на медицинските и немедицински

специалисти. Установени са както закономерни общи аспекти на техните оценки, така и специфични потребности, които могат да останат неидентифицирани, ако се изследва само една група.

Практическото значение на труда е в предложените насоки за ясно разпределение на отговорностите, редовен обмен на информация, съгласуване на решенията и целенасочена подкрепа от многофункционалните екипи за палиативна грижа. Резултатите доказват необходимостта специфичното обучение на професионалистите в палиативната медицина да включва, наред с клиничните умения, и обучение в комуникативни умения, умения за работа в екип, формиране на чувствителност към психосоциалните потребности на пациентите и техните семейства

Считам че дисертационният труд дава нова перспектива и представлява полезен принос към изследванията на организацията на палиативните грижи у нас, но бих препоръчала на д-р Балева в библиографията и в дискусиите на резултатите да се включат позовавания и на трудовете на български автори, работили до момента в областта.

Публикации по дисертационния труд

В представения списък от д-р Балева са посочени четири научни статии, които популяризират резултатите от дисертационния труд. Три от тях са непосредствено свързани с темата на дисертацията и разглеждат мултидисциплинарния екип, инструментите за координация на работата му и семейната подкрепа в палиативните грижи.

Лично участие на докторанта

Дисертационният труд, съпътстващите публикации и автореферат дават основание да приема, че докторантката д-р В. Балева има съществено лично участие в събирането, анализа и осмислянето на емпиричните данни. Те показват оригиналност и последователност в разработването и представянето. Изборът на тема и фокусът върху пациентите с тежки заболявания са в съответствие с продължителната ѝ клинична работа.

Автореферат

Авторефератът представя целта, задачите, методите, основните резултати, изводите и заявените приноси на дисертационния труд. Той позволява да се проследи логиката на изследването и отразява вярно неговите основни части.

Критични забележки и препоръки

Нямам съществени критични забележки. Бих препоръчала на докторантката известна предпазливост по отношение на заключенията и генерализирането на изводите от проучването. Също така, проследяването на цитиранията и идентифицирането на използваните източници в библиографията би се улеснило много, ако те бъдат номерирани. Направените препоръки не променят положителната ми оценка за дисертационния труд.

Лични впечатления

За съжаление не познавам лично д-р Балева и основавам настоящата оценка единствено на представените материали. Те показват устойчив професионален интерес

към грижата за пациенти с тежки заболявания, висока компетентност, убеденост в значимостта на проблематиката и цялостно осмисляне на богатия клиничен опит чрез проведеното научно изследване.

Препоръки за бъдещо използване на дисертационните резултати

Резултатите от дисертацията могат да бъдат използвани при обсъждането и разработването на вътрешни правила за работа на мултидисциплинарни екипи, при обучение на здравни специалисти и при оптимизиране на подходите за по-активно включване и подкрепа на пациентите и техните близки. Особено полезно би било препоръките да бъдат проверени в различни клинични и извънболнични условия, включително при предоставяне на грижи в дома. Препоръчвам на д-р Балева да представи резултатите от дисертацията в монографична научна книга пред широката научна общност в страната поради практическата важност на нейните изводи за организацията и осъществяването на палиативна грижа при пациенти с хронични заболявания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на д-р Ваня Христова Балева разглежда значим проблем на съвременната палиативна медицина. Той съчетава клинично разбиране за потребностите на пациентите със собствено емпирично изследване и предлага практически насоки за подобряване на координацията и подкрепата за пациентите и техните семейства. Трудът е завършено, компетентно осъществено научно изследване с оригинални научни и практически приноси и напълно изпълнява изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

Оценявам положително дисертационния труд на д-р Ваня Христова Балева и напълно убедено препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Палиативна медицина“, професионално направление 7.1 Медицина, област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт.

28.09.2026 г.
София

Изготвил становището: 
проф. д-р А. Велкова-Монова, дмн

Заличено на основание
Чл.5 §1, 6, "В" Регламент (ЕС)2016/679